

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

การพัฒนาการเกษตรฟักปลอดสารพิษปัจจุบันพบว่ายังประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลให้มีประสิทธิภาพได้ โดยเฉพาะการถ่ายทอดข้อมูลในระบบสารสนเทศเพื่อเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการผลิต การตลาด การแปรรูป ยังไม่มีการเผยแพร่ข้อมูลให้กับประชาชนที่เกี่ยวข้องและที่สนใจรับทราบ ดังนั้นการพัฒนาระบบข้อมูลทางการเกษตร การผลิตฟักปลอดสารพิษจำเป็นต้องมีการส่งเสริมการด้านข้อมูลข่าวสารในเชิงรุกแก่เกษตรกรและกลุ่มเป้าหมายให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถให้บริการช่วยเหลือและแก้ปัญหาของเกษตรกรได้อย่างถูกต้องให้เหมาะสมทั้งในด้านอาชีพและคุณภาพชีวิต ด้วยเหตุนี้การเร่งรัดพัฒนาให้มีการจัดทำศูนย์ข้อมูลสารสนเทศทางการเกษตรที่สมบูรณ์ โดยการใช้เทคโนโลยีและมีเครือข่ายอย่างกว้างขวางเพื่อเชื่อมต่อระบบข้อมูลในการทำการเกษตรฟักปลอดสารพิษ ของจังหวัดเชียงใหม่อย่างทั่วถึง จะเป็นการช่วยให้ได้ข้อมูล และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับการเกษตรฟักปลอดสารพิษที่เป็นปัจจุบัน และเป็นประโยชน์ได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการส่งเสริมการปลูกฟักปลอดสารพิษมาเป็นเวลานาน ทั้งนี้เพราะจังหวัดเชียงใหม่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตฟักปลอดสารพิษเป็นอย่างมาก อันได้แก่ พื้นที่ของจังหวัดส่วนใหญ่มีภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมกับการผลิตฟัก โดยเฉพาะฟักเมืองหนาว มีการชลประทานที่ค่อนข้างดี เหมาะแก่การผลิตฟักที่ต้องใช้น้ำค่อนข้างมาก อีกทั้งความอุดมสมบูรณ์ของดินก็ค่อนข้างสูง ที่มงานวิจัยเห็นว่าหากสามารถนำข้อมูลทางการเกษตรเหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเกษตรปลอดสารพิษและในเชิงธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ ตลอดทั้งการยกระดับคุณภาพของสินค้าเกษตรให้เพิ่มขึ้น จากการพัฒนาและประยุกต์ข้อมูลด้วยระบบสารสนเทศนี้จึงเกิดแนวคิดการจัดทำโครงการศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการวิจัยวิจัยและพัฒนาสินค้าฟักปลอดสารพิษ จังหวัดเชียงใหม่ขึ้น เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อสภาพพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกรต่อไป

โครงการศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการวิจัยและพัฒนาสินค้าฟักปลอดสารพิษมีเป้าหมายที่จะนำผลงานวิจัยและพัฒนา ตลอดจนนวัตกรรมที่ทีมงานผู้วิจัย และหน่วยงานที่เป็น

พันธมิตร ถ่ายทอดสู่ผู้ใช้ให้สามารถใช้งานได้จริงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในระดับรากหญ้า อันได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน หรือแม้แต่กลุ่มธุรกิจชุมชนต่างๆ และสามารถขยายสู่ผู้ใช้ประโยชน์ที่กว้างขึ้น ทั้งระดับอำเภอ ระดับจังหวัดและระดับประเทศต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย เพื่อศึกษา

1.2.1 เพื่อสร้างและพัฒนาแหล่งข้อมูลเทคโนโลยี นวัตกรรมและภูมิปัญญาของชุมชนทางด้านการเกษตรปลอดสารพิษที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง

1.2.2 เพื่อให้เกิดการวิจัยและพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีศักยภาพ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้จะเป็นการจัดทำศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการวิจัยและพัฒนาสินค้าปลอดสารพิษ จังหวัดเชียงใหม่ โดยการนำองค์ความรู้ด้านต่างๆ เกี่ยวกับการเกษตรปลอดสารพิษ อันได้แก่ องค์ความรู้ด้านการบริโภคผักปลอดสารพิษ (เครือข่ายผู้บริโภค) องค์ความรู้ด้านการผลิตผักปลอดสารพิษ ข้อมูลสารสนเทศการผลิต นวัตกรรมและภูมิปัญญาของชุมชนในด้านการผลิต องค์ความรู้ด้านการตลาดผักปลอดสารพิษ รวมถึงการจัดทำฟาร์มผักปลอดสารพิษ เป็นต้น เพื่อถ่ายทอดสู่ผู้ใช้ให้สามารถใช้งานได้จริง ขยายผลสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในระดับรากหญ้า ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

1.4 วิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “การจัดทำศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการวิจัยและพัฒนาสินค้าปลอดสารพิษ จังหวัดเชียงใหม่” มีวิธีการศึกษา ดังนี้

(1) ประชากรที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

1.1) ประชากร คือ เกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดสารพิษ จังหวัดเชียงใหม่

1.2) การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – stage random sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดเกษตรกรตัวอย่างใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) จากอำเภอต่างๆ ที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 24 อำเภอ

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดเลือกเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรโดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง ตามวัตถุประสงค์ (Purposive sampling)

(2) ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การสืบค้นข้อมูลของเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดสารพิษ โดยการจดบันทึก ประกอบกับวิธีการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยมีสมาชิกของกลุ่มเป็นผู้ร่วมกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) และให้ข้อมูลตลอดระยะเวลาของการดำเนินงาน (Participatory research)

2.2) ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเบื้องต้นด้านการจัดการการผลิต อันได้แก่ ข้อมูลการผลิต กระบวนการผลิต การวางแผนการผลิต เทคโนโลยีการผลิต มาตรฐานสินค้า แหล่งเงินทุน ปริมาณซื้อสินค้า และการตลาด ข้อมูลปัญหาต่างๆ ของกลุ่ม เช่น สินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน หรือสินค้าที่หลุดจากการจำหน่าย และความต้องการของกลุ่ม เป็นต้น ซึ่งจะได้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม (มอก.) เป็นต้น โดยการศึกษาครั้งนี้จะเป็นการศึกษาแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) ดังนั้น จึงมีส่วนราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ถือว่าเป็นผู้ร่วมวิจัยในท้องถิ่นด้วยได้แก่

- 1) สำนักงานเกษตร จังหวัดเชียงใหม่
- 2) สำนักงานเกษตร อำเภอสารภี
- 3) สำนักงานเกษตร อำเภอแม่วาง
- 4) สำนักงานเกษตร อำเภอสันป่าตอง
- 5) สำนักงานเกษตร อำเภอเมือง
- 6) สำนักงานเกษตร อำเภอดอยสะเก็ด
- 7) สำนักงานเกษตร อำเภอพร้าว

(3) ชนิดของเครื่องมือ

3.1) ใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต (Interview schedule) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีลักษณะคำถามซึ่งกำหนดคำตอบไว้ล่วงหน้าให้เลือกตอบ (Close ended questions) และคำตอบแบบให้เติมคำตอบ (open ended questions) โดยนักวิจัยจะเป็นผู้ทำการ

สัมภาษณ์และสังเกต เพื่อบันทึกข้อมูลที่ได้จากกลุ่มธุรกิจชุมชน โดยแบ่งเนื้อหาของแบบ สัมภาษณ์เป็น 3 ตอน

- 1) ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
- 2) ข้อมูลสภาพทั่วไปด้านการจัดการการผลิต อันได้แก่ ข้อมูลการผลิต กระบวนการผลิต การวางแผนการผลิต เทคโนโลยีการผลิต มาตรฐานสินค้า แหล่งเงินทุน ปริมาณซื้อสินค้า และการตลาด
- 3) ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกษตรกรกำลังเผชิญอยู่ การแก้ไขปัญหา ความสำเร็จในการแก้ไขปัญหา รวมถึงสิ่งที่เกษตรกรต้องการให้ช่วยเหลือ

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลสำเร็จของการวิจัยจะก่อประโยชน์ดังนี้

1.5.1 ก่อให้เกิดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการประชาสัมพันธ์ การให้ข้อมูลด้าน บริการและกิจกรรมของโครงการฯ ได้แก่ การจัดทำระบบ Internet และ Intranet มีการสื่อสาร ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น e-mail และระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์

1.5.2 สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้เพื่อทำการตลาด การผลิต หรือการ ให้บริการ/การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อลดต้นทุนการผลิตหรือการให้บริการได้

1.6 นิยามศัพท์

เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง การประยุกต์เอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์มาใช้ให้ เกิดประโยชน์ การศึกษาพัฒนาองค์ความรู้ต่าง ๆ ก็เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติ กฎเกณฑ์ของสิ่งต่าง ๆ และหาทางนำมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ เทคโนโลยีจึงเป็นคำที่มีความหมายกว้างไกล เป็นคำ ที่เราได้พบเห็นและได้ยินอยู่ตลอดเวลา

ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงหรือสาระต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติ อาจเป็น ตัวเลขหรือข้อความที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน หรือที่ได้จากหน่วยงานอื่น ๆ ข้อมูลเหล่านี้ ยัง ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจได้ทันที จะนำไปใช้ได้ก็ต่อเมื่อผ่านกระบวนการ ประมวลผลแล้ว

สารสนเทศ (Information) หมายถึง ข้อมูลที่ได้ผ่านกระบวนการประมวลผลแล้ว อาจใช้ วิธีง่าย ๆ เช่น หาค่าเฉลี่ย หรือใช้เทคนิคขั้นสูง เช่นการวิจัยดำเนินงาน เป็นต้น เพื่อเปลี่ยนแปลง สภาพข้อมูลทั่วไปให้อยู่ในรูปแบบที่มีความสัมพันธ์ หรือมีความเกี่ยวข้องกัน เพื่อนำไปใช้

ประโยชน์ในการตัดสินใจหรือตอบปัญหาต่าง ๆ ได้ สารสนเทศ ประกอบด้วยข้อมูล เอกสาร เสียง หรือรูปภาพต่าง ๆ แต่จัดเนื้อเรื่องให้อยู่ในรูปที่มีความหมาย สารสนเทศไม่ใช่จำกัดเฉพาะเพียงตัวเลขเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

ผักปลอดภัยจากสารพิษ หมายถึง ผักที่ระบบการผลิตมีการใช้สารเคมีในการป้องกันปราบปรามศัตรูพืช รวมทั้งปุ๋ยเคมีเพื่อการเจริญเติบโต ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ ยังมีสารพิษตกค้างไม่เกินปริมาณที่กำหนดไว้ เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ 163 พ.ศ. 2535

การตลาด หมายถึง กระบวนการวางแผน และปฏิบัติแนวคิด ราคา การส่งเสริม และการจัดจำหน่าย ความคิด สินค้า และการบริการ เพื่อพัฒนาการแลกเปลี่ยนซึ่งสร้างความพึงพอใจให้กับจุดประสงค์ของผู้บริโภค และผู้ผลิต บางคนเข้าใจว่าการตลาด หมายถึงการขาย หรือการโฆษณาแต่การขายหรือการโฆษณาเป็นส่วนหนึ่งของการตลาด เพื่อการตอบสนองความต้องการทั้งผู้ซื้อ และผู้ขาย

